

Halychyna), which confirms the main pathos of the writer's autobiographical discourse: affirmation of Ukrainian-centrism as the basis of his own ethnic, ethical and artistic identification.

Key words: *autobiography, autobiographical novel, factography, spirituality, narrator hero, homodiegetic narration, autodiegetic narration.*

DOI 10.31392/NPU-nc.series 8.2019.12.14

УДК: 929: 821.161.2-7 Ю. Вухналь

Тетяна Шептицька

РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ: АРХІВНО-КРИМІНАЛЬНА СПРАВА ЮРІЯ ВУХНАЛЯ

Анотація. *Стаття присвячена життю та творчій діяльності гумориста Юрія Вухналя. Іван Ковтун (справжнє прізвище митця) належав до когорти найяскравіших сатириків періоду Розстріляного відродження. Відновивши з колегами жанр гуморески, Юрій Вухналь не лише висміював недоліки тодішнього комсомольського буття, але й загальнолюдські вади (ліночі, пияцтво, хуліганство). Аналіз матеріалів архівно-кримінальної справи письменника дозволяє відтворити останні місяці його життя, показати методи «роботи» співробітників НКВС із мистецьким середовищем України, моделювати життя письменницької спільноти під прицілом репресивних спецслужб.*

Ключові слова: *Розстріляне відродження; гумор; Вухналь, Великий терор; Биківня; архівно-кримінальна справа.*

Постановка проблеми. Період «Розстріляного відродження» досі залишається для дослідників одним із найпривабливіших етапів у розвитку українського письменства ХХ ст. Міжвоєнне двадцятиліття справедливо вважається часом найбільшого та найяскравішого спалаху літературно-художньої активності, появи величезної кількості талановитих митців і організацій, часописів й інституцій, розробки нових жанрів і стильових напрямків тощо. Водночас не всі українські письменники, чиє входження в літературу припало на 1920-1930-ті роки, а життя трагічно обірвалось у період Великого терору, належним чином представлені у сучасному літературознавстві та критиці. Творчий доробок переважної більшості з них й досі малознаний або не достатньо висвітлений, а то й взагалі відсунутий на маргінеси наукових пошуків.

Одним із таких призабутих письменників «Розстріляного відродження» є Юрій Вухналь (справжнє прізвище – Іван Дмитрович Ковтун) – сатирик, гуморист і журналіст. Попри те, що критика 1920-х – 1930-х років означувала його як «комсомольського Остапа Вишню», талант молодого автора насправді був різнонапрямковим. У літературній спадщині автора (перша книжка вийшла друком у 1925 р., остання – у 1931 р.) не лише фейлетони про нікчемного пристосуванця комсомольця Федька Гуску («Життя та діяльність Федька Гуски»), мініатюри, оповідання гуморески про колоритних типажів радянської доби («Початкуючий», «Одруження Гаврила Ратиці», «Щирий українець»), а й збірки нарисів «Крилатий рейд», «Люди моря», науково-фантастичний роман «Азіятський аероліт» тощо. Юрій Вухналь також належав до редакційного ядра одного з найвідоміших і найпопулярніших журналів періоду «Розстріляного відродження» – «Червоний перець», де висміювались бюрократія, чиновницьке свавілля, спекуляція, алкоголізм та інші недоліки «побудови соціалізму».

Проте, попри неабияку творчу активність Юрія Вухналя та значний внесок в історію українського письменства, його постать не є відомою широкому загалу, деталі біографії досі уточнюються, а художній доробок не перевидано в повному обсязі. Так само фактично відсутня інформація про архівно-кримінальну справу репресованого письменника, обставини арешту, поведінку під час допитів, прізвища слідчих тощо. Натомість таке дослідження є вкрай важливими й актуальними. Не лише тому, що архівно-кримінальна справа Юрія Вухналя має децию цікавого для істориків літератури фактажу, а й тому, що зафіксовану в ній інформацію можна використати для відтворення психологічного портрета гумориста, розширення уявлень про комунікацію в тогочасному письменницькому середовищі, розуміння найбільш обговорюваних між літераторами проблем, ідей і тем. Окрім цього,

введення у науковий обіг документів радянських репресивних органів, котрі раніше були засекреченими, поглиблює знання про період «Розстріляного відродження» та доповнює відомості про перебіг Великого терору в Україні та його жертв.

Аналіз досліджень і публікацій. На жаль, в українському літературознавстві досі майже відсутні ґрунтовні монографічні чи дисертаційні дослідження, присвячені життю й творчості репресованих письменників-гумористів. І Юрій Вухналь не є в цьому контексті винятком, позаяк його ім'я представлено лише в невеличкій низці публікацій.

Українська критика зацікавилась фейлетонами Юрія Вухналя фактично одразу з моменту його появи на літературному обрії України. А. Ярмоленко, один із поодиноких поціновувачів гумористичного таланту молодого автора, слушно виокремив визначальні особливості Вухналевих оповідок – контраст як основний засіб комізму, відмову від несподіваної розв'язки, пародіювання, що переходить у дружній шарж тощо. Проте критик не міг оминати типового для 1920-х – 1930-х рр. «класового підходу» до оцінки літературних явищ, тож його висновок був цілком у дусі часу: «Хиби, як і в кожного письменника, у Вухналя є. Ці хиби пояснюються спробою перевести вістря свого сміху з недоладностей власної кляси на чужу ворожу клясу. Гуморист Вухналь поступово виявляє себе, як і сатирик» [12, с. 61].

Після розстрілу Юрія Вухналя в 1937 р. радянська критика надовго забула про автора та його дотепні й водночас дошкульні твори.

Діаспорна критика так само не приділяла великої уваги мистецькому доробку Юрія Вухналя. Думається, тут діалося в знаки кілька чинників – недоступність текстів, що унеможливило якісний аналіз, і слава «комсомольського Остапа Вишні», що наклало на сприйняття автора певну ідеологічну тінь. Проте Дмитро Чуб (справжнє прізвище – Дмитро Нитченко) називає Юрія Вухналя одним із «найталановитіших, найпрацьовитіших і найулюбленіших авторів. Він привернув увагу читача і завоював собі почесне місце насамперед тим, що перший почав змальовувати в літературі, зокрема в гуморесках, негативного серед комсомольців героя в найрізноманітніших обставинах. Його сміливість, дотепність і тематична різноманітність були причиною того, що ті видання, де друкувався Юрій Вухналь та Остап Вишня, були найпочитнішими. Юрій Вухналь знав такі секрети сміху, яких не знали інші письменники-гумористи» [11, с. 235].

Фактично першою ґрунтовнішою згадкою про гумориста стала невеличка розвідка за авторства О. Мукомели у книзі «З порога смерті...». На кількох сторінках перераховані основні збірки оповідань та гуморесок Юрія Вухналя та зазначені ті часописи, в яких він працював. Попри мінімум інформації, що стосувалась віх життя літератора, та відсутності критичного аналізу його текстів, згадувана публікація була досить важливою, бо повертала ім'я письменника до наукового обігу, подавала правдиві відомості про обставини арешту й точну дату розстрілу [6].

В академічній «Історії української літератури ХХ ст.» за ред. В. Дончика прізвище Юрія Вухналя на рівні з колегами В. Чечвянським, Юхимом Гедзем згадується коротко й спорадично в контексті загального розвитку тогочасної гумористики. У цьому виданні фактично відсутні як біографічні відомості про сатирика, так і ґрунтовний аналіз його творчого доробку [7].

Антитоталітарна проблематика в сатирично-гумористичних творах Юрія Вухналя, В. Чечвянського та багатьох інших гумористів ХХ ст. стала об'єктом дослідження О. Гарачковської. Проте обшир прізвищ і матеріалів, а також мета роботи «комплексно проаналізувати процес формування та розвитку української віршованої сатири й гумору ХХ ст., зокрема, жанрово-стильових модифікацій гумористики залежно від її конститутивних ознак» [5, с. 3] не дозволила авторці бодай побіжно розглянути архівно-кримінальні справи репресованих гумористів як джерело біографічної чи просопографічної інформації. Хоча окремі зафіксовані у них епізоди, безперечно, розширили б уявлення про функціонування українських гумору та сатири у часи сталінського тоталітаризму.

Постановка проблеми. Водночас у жодній із публікацій, присвячених долі Юрія Вухналя, не знаходимо бодай побіжного аналізу архівно-кримінальної справи репресованого

письменника. Так само відсутні спроби «вписати» його постать у загальний контекст доби сталінського терору, зіставити матеріали його справи з архівно-кримінальними справами інших знищених гумористів тощо. Отже, тема статті є актуальною, важливою як з огляду на персональну історію Юрія Вухналя, так і для розуміння процесів, що відбувались в українській літературі 1920-х – 1930-х років.

Основне завдання дослідження полягає в аналізі архівно-кримінальної справи письменника Юрія Вухналя, уточненні обставин його арешту і перебування у в'язниці НКВС, предмету звинувачень і реабілітаційних деталей, визначенні типовості/нетиповості справи репресованого гумориста для періоду сталінського терору.

Виклад основного матеріалу. Письменника заарештували 3 листопада 1936 р. співробітники Харківського обласного управління НКВС, висунувши звинувачення в участі у контрреволюційній терористичній організації, що ставила за мету боротьбу з радянською владою. На зворотному боці ордеру на обшук і арешт рукою письменника зазначено: «Ордер мені пред'явлено. З/ХІ.36. Ів.Ковтун» [1, арк. 3 зв].

Обшук відбувся у квартирі письменника, що мешкав тоді за адресою вул. Червоних письменників, 5, кв. 50, у знаменитому будинку «Слово», котрий зображений у багатьох художніх і мемуарних творах [8]. Під час обшуку, який провів начальник VII відділення Секретно-політичного відділу ХОУ НКВС Лук'янов і оперуповноважені Бабушкін і Томін, вилучено: паспорт, військовий квиток, кілька записників, один бойовий набій, різне листування, 7 фотографій, 8 друкованих портретів українських письменників та понад сотню книжок різних авторів. Понятим під час обшуку випало бути літератору Денису Галушці, котрого колеги по цеху характеризували як «висуванця з хорошими задатками». На сьогодні не існує перевіреної інформації, за якими критеріями співробітники НКВС обирали осіб для присутності під час обшуку. Як правило, ними ставали або випадкові сусіди, або двірники, або «свої кадри». Проте поведінка Д. Галушки у момент зустрічі зі співробітниками НКВС, зафіксована у спогадах письменника Івана Сенченка, дуже промовиста: «Не встигли пройти й половини до нашого парадного, як від стіни віддаляються дві постаті в специфічній уніформі, як тіні, відділяються! «Стривайте!» Спинилися. Ну, думаю, натанцювалися, кінець, Іван, твоїм походенькам, підеш туди, куди пішли Вишня, Куліш, Йогансен, Поліщук, Іван Падалка, Євген Касяненко, Павло Лісовий, Василь Вражливий, Олесь Досвітній, Андрій Панів, Гриць Епик. Піймався, як риба в гузир, значить, кінець. А Галушка почав викручуватися: «Та що ви, товариші! Ви, певне, помилилися! Я не такий, як інші: я, Галушка, письменник, учений, посідаю такий і такий пост у Спілці, член міськради!» Все це, звичайно, була правда. Та що було моторошно: в ту мить, як вони підступили до нас, Галушка відділився од мене, і все, що він ото сказав, можна було так прочитати: «Я знаю, що ви ганяєтесь за Сенченком. Але Сенченко – це не я, Сенченко – ото біля вас стоїть, а я – Галушка, ось із святим ореолом над головою!» [9, с. 12-13]. На жаль, сам Денис Галушка не встиг залишити якихось спогадів ані про означену ситуацію, ані про тогочасну суспільно-психологічну атмосферу чи мистецьке життя Харкова, позаяк досить швидко пішов шляхом Вухналя. Його, як і багатьох інших митців, так само звинуватили в участі у контрреволюційній, терористичній організації та розстріляли у грудні 1937 р.

Колоритний і показовий епізод щодо арешту Юрія Вухналя знаходимо у спогадах Юрія Смолича. «Коли його арештували, – пише Смолич, – він у супроводі охоронців вийшов у двір будинку «Слово» (була вже десь восьма година ранку), тримаючи в руках портплед. У портпледі була, мабуть, подушка й ковдра чи білизна. Спинившись посеред двору й знаючи, що з усіх вікон дивляться, він зняв капелюх і вклонився до всіх вікон будинку, збудованого, як відомо, літерою «П». В цей час із портпледу вилізло мале кошеня. Чи воно залізло туди само – гріючися та граючи, чи він – невгамовний витівник – умисне його туди запроторив, хто його знає?» [10, с. 240]. В цьому епізоді містяться деталі, які опосередковано характеризують вдачу Вухналя. Його сучасники сприймали митця не інакше як великого дотепника та людину веселої вдачі, водночас щирій поклон співмешканцям «Слова» – це не

стільки прояв шанобливого ставлення до колег, все таки властивого сатирику, скільки усвідомлене прощання з розумінням усіх наслідків ситуації.

Частина вилучених під час обшуку книжок, що належали Юрію Вухналю, потрапила до окремого документу – переліку контрреволюційних і націоналістичних книг, з-поміж яких прогнозовано опинилися твори Остапа Вишні, Г. Епіка, М. Куліша, Г. Косинки, М. Скрипника, Б. Антоненка-Давидовича та інших. 44 із 119 вилучених у Юрія Вухналя книг співробітники НКВС просто спалили, про що склали 7 лютого 1937 року відповідний акт [1, арк.17-19].

Слід відзначити ретельність, з якою слідчі НКВС працювали над справою репресованого митця. Наприклад, в анкеті арештованого, окрім біографічних даних і складу родини, були вказані й особливі прикмети літератора – «кульгавий, кульгає на ліву ногу» [1, арк. 11 зв]. Перебування Юрія Вухналя у в'язниці та термін проведення слідства постійно продовжували, а згодом взагалі етапували з Харкова до спецкорпусу Київської тюрми НКВС. В архівно-кримінальній справі гумориста міститься одинадцять протоколів допитів, різних за метою, зовнішнім оформленням та обсягом – від 4 листопада, 14 листопада, 15 листопада, 20 листопада, 12 грудня 1936 року та 3 лютого, 15 травня, 14 травня, 15 травня, 16 травня, 21 травня 1937 року та протокол очної ставки між Ю. Вухналем і письменником В. Ярошенком. Слід водночас зауважити, що архівно-кримінальна справа Юрія Вухналя так само має ознаки перлюстрації та вилучень документів, у ній порушена нумерація аркушів і, як мінімум, відсутній протокол очної ставки з В. Чечвянським.

З першого ж допиту слідчі НКВС намагалися визначити коло спілкування письменника, наполегливо з'ясовуючи наявність контактів з тими літераторами, хто вже був заарештований або засуджений за «контрреволюційну діяльність», випитуючи про мистецькі організації, до яких належав гуморист, про діяльність журналу «Червоний перець» тощо. Визнаючи наявність у себе націоналістичних поглядів, Юрій Вухналь наполегливо заперечував існування «терористичної антирадянської організації», підкреслюючи переважно діловий характер стосунків із колегами по цеху: «З Кулішем і Епіком я зустрічався у них на квартирі і у видавництві до арешту їх. У квартирі Епіка я зустрічав Куліша. З Чечвянським ми разом працювали у редакції журналу «Червоний перець». З Поліщуком зустрічався на вулиці та інших місцях.

З цими особами – Кулішем і Епіком мене зближувала дружба і спільність націоналістичних поглядів в літературі. Арешт цих осіб я оцінював як погром української літератури, позаяк вважав їх найкращими письменниками» [1, арк. 25].

У протоколах допитів Юрія Вухналя, попри наявність стандартних для архівно-кримінальних справ того часу мовних кліше, повторювальних елементів, переліків прізвищ, простежується чітка позиція сатирика – не визнавати абсурдних і бездоказових звинувачень з боку НКВС. Відтак, представники радянських спецслужб через пів року з моменту арешту вдалися до типового методу «зіштовхування лобами» колег чи друзів – Юрію Вухналю під час допиту 14 травня 1937 року зачитали фрагменти свідчень проти нього з боку В. Чечвянського та В. Ярошенка:

«Слідство вимагає припинити заперечення й дати правдиві свідчення.

Відповідь: Свідчення Ярошенка є неправдивими.

Запитання: Ви ухиляєтесь від відповіді на поставлене Вам запитання. Слідство категорично вимагає відповіді. Чи зустрічались Ви у 1935 році з обвинуваченим Ярошенком.

Відповідь: Так, зустрічався.

Запитання: Коли і де Ви зустрічались з Ярошенком?

Відповідь: На це запитання я відмовляюсь зараз відповідати. Відповідь дам на очній ставці з обвинуваченим Ярошенком і або по пред'явленню протоколу свідчень Ярошенка, де буде точно вказано час, місце і обставини наших зустрічей» [1, арк. 83].

Очна ставка між колишніми колегами Юрієм Вухналем і В. Ярошенком відбулась наступного дня – 15 травня 1937 року. Але, вочевидь, механізм її проведення не задовольнив письменника, який прямо звинуватив співробітників НКВС у зловживаннях і маніпуляціях.

У своїй заяві на ім'я слідчого – оперуповноваженого IV відділу УДБ НКВС УРСР, молодшого лейтенанта держбезпеки Акімова – Юрій Вухналь наполягав: «Вами була надана мені очна ставка з гр. Чечвянським-Губенком В. М., [...] також, як і при очній ставці з гр. Ярошенком В, Ви відмовились фіксувати в протоколі мої запитання до Чечвянського-Губенка та його відповіді на ці запитання. Відповіді Чечвянського-Губенка викривають його в суперечливості й непослідовності його свідчень проти мене.

Все це дає мені підстави заявити прокуратурі, що очна ставка, як з В. Ярошенком, а також з Чечвянським-Губенком, відбулась тенденційно, так що я був позбавлений можливості навіть робити свої зауваження до протоколу. Слідство ставило собі лише одну мету – звинуватити мене в нездійсненому мною злочині, тобто – належності до к-р. фашист. організації, яка стояла на терористичних позиціях, до якої я ніколи не належав і про існування якої не знав.

Тому прошу повторення очних ставок у присутності прокурора» [1, арк. 227-227 зв].

В архівно-кримінальній справі Юрія Вухналя наявний лише протокол очної ставки з В. Ярошенком від 15 травня 1937 р. з підписами обох заарештованих письменників, а ось протокол очної ставки з В. Чечвянським від 28 травня 1937 р. знаходиться лише в архівно-кримінальній справі останнього. На обох протоколах наявні підписи допитуваних. Суттєвою різницею між документами є те, що на них підпис Юрія Вухналя фігурує в україномовному й російськомовному варіанті – «Ив.Ковтун» та «ІвКовтун». На жаль, цього недостатньо, аби зробити висновок про правдивість протоколів очної ставки та наявність/відсутність відповідних відповідей.

На останньому допиті, як і на першому, письменник знову ж таки заперечив свою провину й належність до контрреволюційної організації.

Відповідно до обвинувального висновку Юрію Вухналю інкримінували злочини за статтями 54-8 і 54-11 Кримінального кодексу УРСР, а саме: тому, що «був учасником української контрреволюційної нац. фашистської терористичної організації, пов'язаної з контрреволюційною троцькістсько-зінов'євською терористичною організацією, що здійснила 1 грудня 1934 року підступне вбивство т. Кірова і готувала в наступні роки терористичні акти проти керівників ВКП(б) і Радянського уряду» [1, арк. 235].

Справа Юрія Вухналя розглядалась у Києві 14 липня 1937 року на закритому засіданні Виїзної Сесії Військової Колегії Верховного Суду СРСР. Без участі обвинувачення, захисту і виклику свідків. Підсудний винним себе не визнав. Проте рішення комуністичної тоталітарної системи було невідворотнім – Юрія Вухналя розстріляно у Києві 15 липня 1937 року. Того самого дня аналогічні вироки співробітники НКВС виконали і щодо В. Чигиріна, Юхима Гедзя, В. Чечвянського, І. Калянника.

Ймовірним місцем поховання цих репресованих літераторів є таємна спецділянка НКВС УРСР у 19, 20 кварталах Биківнянського лісу (нині – територія Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили»).

У реабілітаційних матеріалах на Юрія Вухналя наявні не лише протоколи допитів Павла Губенка (Остапа Вишні), Олексія Полторацького, Івана Сенченка, Алли Бажан, Павла Усенка, виписки з різних літературних енциклопедій, а й власноруч написана записка Максима Рильського з таким текстом: «Я близько був знайомий з Іваном Дмитровичем Ковтуном, більше відомим у літературі під псевдонімом Вухналя. Це був здібний гуморист і автор цікавих книжок для юнацтва та дітей. Ніколи я не мав сумніву, що І. Д. Ковтун – чесний і відданий радянський громадянин. Максим Рильський, академік, письменник. 8/VII.58» [1, арк. 272].

Орган, що ухвалив розстрільний вирок Юрію Вухналю (Військова Колегія Верховного Суду СРСР), його й реабілітував 4 листопада 1958 року, а справу, розпочату в далекому 1937 р., закрити за відсутністю складу злочину [1, арк. 285-285 зв].

Висновки. Український гумор і сатира, спрямовані на викриття недоліків «соціалістичної дійсності» (бюрократії, політичної й національної мімікрії, окомилування, пияцтва, обивательської байдужості), викликали у партійних органів УРСР міцні підозри в

нелояльності. У період Великого терору гумористична стихія досить серйозно політизується, сатира перетворюється на обслуговувальний механізм влади, а провідні українські письменники-гумористи зазнають політичних переслідувань.

Доля Юрія Вухналя як жертви масових політичних репресій виявилась досить типовою для періоду сталінського терору. Майже річне перебування письменника у в'язниці НКВС, довготривалі, іноді щоденні допити, очні ставки з колишніми друзями завершилось прогнозовано – розстрілом у Києві. В архівно-кримінальній справі Юрія Вухналя, попри сфальсифікованість звинувачень у належності до контрреволюційної націоналістичної організації, міститься важливий фактаж щодо його творчої біографії, кола спілкування, літературних впливів, яких він зазнав. Так само матеріали справи є неоціненним джерелом для конструювання психо-емоційного портрету репресованого гумориста, який на допитах демонстрував міцність характеру, обережність, уважність і стійкість. Перспективними напрямками подальших досліджень можуть бути як комплексний аналіз художньої спадщини Юрія Вухналя, так і зіставлення відомостей його архівно-кримінальної справи з документами інших репресованих українських сатириків з метою об'єктивізації літературного процесу, перевірки послідовності арештів і ідей та свідчень, які нав'язувались арештованим співробітниками НКВС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів УСБУ (Управління Служби безпеки України) в Харківській області. Архівно-кримінальна справа Ковтуна-Вухналя І. Д. Ф. 6. Спр. 017800 фп. 285 арк.
2. Вухналь Юрій. Гуморески. Харків: Державне видавництво України, 1929. 238 с.
3. Вухналь Юрій. Життя й діяльність Федька Гуски. Харків: «Плужанин», 1929. 31 с.
4. Вухналь Юрій. Щирий українець. Харків, 1930.
5. Гарачковська О. О. Жанрово-стильові модифікації української віршованої сатири й гумору ХХ ст. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора філол.н. за спеціальністю 10.01.01 – українська література. – К., 2015. – 40 с.
6. З порога смерті... Письменники України – жертви сталінських репресій. / Упоряд. О. Мусієнко. К.: Рад. письменник, 1991. Вип. І. 494 с.
7. Історія української літератури ХХ століття: навч. посіб.: у 2 т. / В. Г. Дончик, В. П. Агеєва, Ю. І. Ковалів, Л. С. Бойко, М. С. Гон, І. В. Зуб, К. Либідь, 1994. Кн. 2, ч. 1. 367 с.
8. Куліш В. Слово про будинок «Слово». Торонто: Гомін України, 1966. 68 с.
9. Сенченко І. Нотатки про літературне життя 20-40-х років. *Українська мова і література в школі*. 1988. № 3. С. 16-24
10. Смолич Ю. Мозаїка. З тих років (курйози) // Спадщина: Літературне джерелознавство. Текстологія / Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. К.: ВД «Стилос», 2010. Т. 5. С. 239-351.
11. Чуб Д. Люди великого серця. Мельборн, 1981. 243 с.
12. Ярмоленко А. На вістрі сміху. *Молодняк*. 1929. № 6. С. 55-61.

Tetiana Sheptytska. Executed Renaissance: the archival-criminal cases of the humorist Yuri Vukhnal.

The article is devoted to the life and creative activity of the little-known humorist writer Yuri Vukhnal. His real name was Ivan Kovtun and he worked in the 1920s-1930s in the genre of social and political feuilleton. He was one of the most famous satirists of that period. Yuri Vukhnal tried to realize his creative potential also in the texts for children, novels. He recoved the genre of humor with his colleagues. Yuri Vukhnal not only ridiculed the shortcomings of the then Komsomol existence, but also the universal flaws (laziness, drunkenness, hooliganism). The analysis of materials of the writer-criminal case of the writer allows to recreate the last months of his life. By the example of Yuri Vukhnal we can to show the methods of «work» of the NKVD with the artistic environment of Ukraine, to simulate the life of the writing community under the gun of repressive intelligence services.

The author, based on the different materials, most of which are introduced for the first time, have clarified the biographical information on the repressed writer, in particular, regarding the dates and circumstances of his arrest. Comparing archival-criminal cases of the repressed satirists, it was possible to fill in some information gaps, as well as to simulate the range of interests discussed by the literary environment of issues during the period of collapse of national construction and increasing pressure of Soviet repressive bodies.

However, behaviors during the interrogations by Yuri Vukhnal added additional touches to his creative biography and prosopographic portrait.

Key words: Executed Renaissance; humor; Yuri Vukhnal; The Great Terror; Bykivnia; feuilleton; archive and criminal case.